

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра географії України та регіоналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультет

 Мирослав ЗАЯЧУК

«01» вересня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ТЕХНОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ**

Вид дисципліни (за компонентом ОП): обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (географія)

Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Галузь знань: 01 Освіта

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаними освітньо-професійними програмами: географічний

Мова навчання: українська

Чернівці 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійне та особистісне становлення вчителя ЗЗСО» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності: 014.07 Середня освіта (Географія), галузі знань: 01 Освіта затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №6 від 31 травня 2021р.).

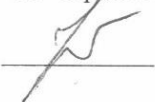
Розробники:

Заячук Мирослав Дмитрович, декан географічного факультету, доктор географічних наук, доцент

Костащук Іван Іванович, завідувач кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол №16 від “30” серпня 2021 року

Завідувач кафедри Іван КОСТАЩУК

Схвалено методичною радою факультету

Протокол № 2 від “01” вересня 2021 року

Голова методичної ради факультету Микола ПАСІЧНИК

© Заячук, 2021 рік

© Костащук, 2021 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Технології викладання географії» здійснюється відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» підготовки магістрів за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія). Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес формування географічної компетентності студента та виховання його особистості засобами географічної освіти. Результатом навчання є формування у студентів науково-світоглядних уявлень про організацію навчально-виховного процесу з географії у закладах освіти та форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, його різноманітність, закономірності розвитку та просторову диференціацію.

Навчальна дисципліна «Технології викладання географії» вивчається в першому семестрі першого року навчання і за структурно-логічною схемою пов'язана з педагогічною практикою. Програма навчальної дисципліни містить два змістових модулі.

2. Мета навчальної дисципліни:

засвоїти теоретично і оволодіти практично методикою організації і проведення занять з географічних дисциплін у закладах освіти, ознайомитись з формами організації навчального процесу та сучасними технологіями навчання. Дисципліна забезпечить професійно-методичну підготовку майбутніх викладачів географічних дисциплін.

3. Завдання

- засвоїти та оволодіти технологіями викладання географії;
 - вміти застосовувати різні форми та види викладання предмету у закладах освіти;
 - здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності;
 - удосконалити фахові (географічні) знання задля їхнього застосування в навчальному процесі;
 - оволодіти з новітніми технологіями та технічними засобами навчання;
 - вміти застосовувати сучасні інноваційні методи навчання, різні форми пізнавальної діяльності здобувачів освіти;
 - набути здатностей застосовувати засвоєні географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії
- аналізувати сучасні тенденції розвитку географічної освіти.

4. Пререквізити. Навчальна дисципліна «Технології викладання географії» вивчається в першому семестрі першого року навчання. Ефективність засвоєння курсу базується на результатах вивчення навчальних дисциплін на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти «Методики викладання географії» та

«Методика соціально-виховної роботи в сучасній школі» та логічно доповнюється результатами вивчення навчальної дисципліни «Інноваційні технології навчання географії у сучасній школі».

5. Результати навчання

- застосовування сучасних інноваційні методи навчання, різні форми пізнавальної діяльності здобувачів освіти;
- розвивати дидактичні підходи до формування змісту географічної освіти в Україні;
- розуміти вплив сучасних тенденцій у географічній науці та виявляти їхню дію на процес навчання;
- формувати педагогічну компетентність та працювати над собою при вирішенні конкретних педагогічних завдань.
- застосовувати сучасні методи, прийоми активного й інтерактивного навчання;
- формувати вміння організовувати навчально-педагогічну взаємодію між студентами й учнями;
- організовувати співпрацю студентів задля ефективної праці в команді (науково-педагогічному колективі закладу вищої освіти, інших професійних об'єднаннях), визначати оптимальні шляхи організації колективу в різних видах діяльності.
- розробляти навчально-методичні матеріали для проведення занять різних форм;
- підготовлювати для організації навчального процесу адекватні й ефективні методики;

Універсальні компетенції: володіння способами визначення мети навчання, планування, аналізу і самооцінки; розуміння студентами культурологічних підвалин соціальних явищ та традицій; володіння способами взаємодії з суспільним оточенням і навичками в роботі, групі, колективі; здатність виконувати різноманітні соціальні ролі, вміння презентувати себе, колектив, Україну; здатність виступати з усними повідомленнями, ставити запитання, дискутувати, вести ділове спілкування в усній або в письмовій формі; здатність виконання студентами ролей громадянина, виборця, споживача, клієнта, члена сім'ї, обізнаність з економічних питань у сфері професійного самовизначення, вміння аналізувати ситуацію на ринку праці та діяти на користь собі й суспільству, а також володіння етикою трудових і громадських відносин; наявність навичок оперування, отриманою підчас навчання інформацією, вміння користуватись сучасними засобами інформації, системами та технологіями, здатність до пошуку, аналізу й відбору необхідної інформації, її перетворення, збереження і передавання; опанування способів фізичної, духовної і емоційної саморегуляції та саморозвитку.

Ключові компетенції: ступінь оволодіння знаннями, уміннями та навичками, необхідними для здійснення самостійної педагогічної діяльності з використанням педагогічних технологій; оптимальне використання набутих здібностей в процесі викладання географічних дисциплін; розвиток міри синергетичного поєднання географічних знань і вмінь, здібностей та навичок,

необхідних для виконання науково-педагогічної діяльності; досягнення високого рівня сформованості досвіду педагогічної діяльності та його безпосереднє застосування; досвіду прояву географічних компетентностей у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях; здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук та географічної науки і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітньо-виховного процесу у закладах вищої освіти; оперування емпіричними географічними знаннями при конкретизації теоретичних географічних знань та обґрунтуванні висновків теоретичного змісту при викладі навчального матеріалу на різних типах навчальних занять; створення цілісних образів географічних об'єктів на основі чуттєвого сприйняття за допомогою різноманітних педагогічних технологій; оперування географічними поняттями (загальними та частковими) як формою логічного мислення, що відображає головну суть і зв'язки географічних об'єктів, процесів і явищ; опанування процесом встановлення причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей та їх навчального моделювання; формування основ географічного бачення світу, що зумовлено взаємодією індивідуального сприйняття довкілля та сучасного науково-географічного інтегрованого відображення світу.

Знати:

- теоретичні основи методики викладання географії у закладах освіти;
- основні форми організації навчального процесу;
- новітні технології та володіти технічними засобами навчання;
- методи навчання географії та її матеріально-технічної бази;
- методики навчання окремих навчальних дисциплін та позааудиторної роботи;
- особливості застосування системи методів розвивального навчання географії та їх поєднання в процесі викладання.

Вміти:

- застосовувати різні форми та види викладання предмету у закладах освіти;
- обирати та застосовувати різноманітні технології при викладанні географічних дисциплін;
- враховувати та застосовувати особливості та специфіку фізико-географічних і економіко-географічних узагальнень при викладі навчальних дисциплін.
- вміння реалізовувати технології особистісно-орієнтованої освіти.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <i>Технології викладання географії у вищій школі</i>												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	6	180	2	30	30				120	іспит
Заочна	1	1	6	180	2	8	8				164	іспит

2.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	дата	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки вищої школи												
Тема 1. Вступ. Предмет технології викладання географії. Місце навчальної дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки педагога-географа. Зв'язок «Технології викладання географії» з іншими науками. Завдання навчальної дисципліни.	8	2				6	10						10
Тема 2. Система вищої освіти в Україні. Система вищої освіти в Україні. Галузі знань. Форми підготовки фахівців. Принципи державної політики у сфері освіти. Рівні та ступені вищої освіти в Україні.	18	2	6			10	12						12
Тема 3. Зміст освіти. Нормативні документи фахової підготовки. Зміст освіти. Освітня програма та структурно-логічна схема підготовки. Державний стандарт освіти. Навчальний план.	14	4				10	17	1					16

Навчальна програма. Робоча навчальна програма. Силабус.												
Тема 4. Форми організації навчання. Навчальні заняття: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, та індивідуальне заняття, консультація. Самостійна робота. Практична підготовка. Контрольні заходи.	20	2	8			10	21	1	4			16
Разом за ЗМ1	60	10	14			36	60	2	4			54
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Технології і методи навчання географії											
Тема 5. Освітні технології. Поняття педагогічної технології. Технології навчання у сучасній школі. Проблема класифікації методів навчання та алгоритм їх вибору.	12	2				10						
Тема 6. Види технологій навчання. Технології досвідного навчання. Технологія навчання дією. Технологія самонавчальної організації. Технології активного навчання. Інтерактивне навчання. Технологія проблемного навчання. Ігрові технології навчання. Кооперативне навчання. Технологія програмованого навчання. Модульна технологія навчання.	24	4	8			12	4	4				
Тема 7. Формування географічних компетенцій, методи й методичні прийоми. Компетентнісно-зорієнтоване навчання географії. Поняття «компетенція» і «компетентність». Освітня компетенція. Географічні компетенції: ключові, міжпредметні, предметні. Формування емпіричних і теоретичних знань. Формування вмінь і навичок. Систематизація методів навчання.	16	4				12		2	4			

Вербальні прийоми навчання. Ілюстративно-демонстраційні прийоми навчання. Прикладні прийоми навчання.												
Тема 8. Засоби навчання географії. Диференціація та наочність засобів навчання. Графічно-знакові географічні навчальні моделі, структурно-логічні моделі, комбіновані моделі, моделі застосування карт, структурно-логічних моделей.	12	2				10						
Тема 9. Технологія проблемного навчання географії. Поняттєво-категоріальний апарат проблемного навчання. Конвергенційні та дивергенційні проблемні ситуації. Формування навчальної проблеми та процеси її розв'язання. Класифікація географічних задач. Пояснювальне та проблемне навчання географії.	12	2				10						
Тема 9. Методи навчання у викладанні географії . Ілюстративно-інформаційний, репродуктивний, проблемний, частково-науковий, дослідницький, моделювання. Способи досягнення цілей навчання. Методи навчання як форма руху творчої діяльності студента. Співвідношення методів навчання у вищій школі з методами науки.	12	2				10						
Тема 10. Комп'ютеризація процесу навчання. Застосування комп'ютеризованого навчання. Електронні навчальні посібники. Географічні	20	2	8			10						

інформаційні системи й технології.												
Тема 11. Позааудиторне навчання, індивідуальна та практична підготовка географа у ВШ. Навчальні та виробничі практики. Курсові та магістерські роботи. Олімпіади, конкурси, конференції.	12	2				10						
Разом за ЗМ 2	120	20	16			84	120	6	4			
Усього годин	180	30	30			120	180	8	8			

2.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми	год./балів	термін
Змістовий модуль №1			
1	Практична робота №1. Нормативно-правові акти в галузі вищої освіти (ЗУ «Про вищу освіту», ЗУ «Про освіту», Державний стандарт, Статут Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, Колективний договір ЧНУ ім.Ю.Федьковича та ін.).	6/5	
2	Практична робота №2 Розробка індивідуальних завдань з обраної дисципліни на платформі onlinetestpad.com.	8/10	
Змістовий модуль №2			
3	Практична робота № 3. Розробка лекційного заняття з обраної дисципліни	8/8	
4	Практична робота №4. Розробка практичного заняття (з використанням геоінформаційних технологій).	8/7	

2.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми	термін	ПІБ студента
1	1.Методика викладання як шлях до розвитку географічного мислення студентів.		
2	Закономірності та принципи процесу навчання у вищому навчальному закладі.		
3	Державні стандарти 103 Науки про Землю і 106 Географія (перший рівень вищої освіти): порівняльний аналіз компетентностей		
4	Зміст географічної освіти як проблема дидактики вищої школи.		
5	Способи досягнення цілей навчання географії.		
6	Співвідношення методів навчання географії у вищій школі з методами науки.		
7	Ідеалізація, абстракція та формалізація географічних знань і процес навчання.		
8	Роль інтонації голосу в активації сприйняття географічної		

	інформації.		
9	Робота з новітніми технічними засобами навчання географії.		
10	Порівняльна характеристика традиційного і модульного навчання географії.		
11	Проблемна ситуація як навчальний сегмент у вивченні географії.		
12	Групові технології в навчальному процесі вивчення географії.		
13	Ігрові технології навчання географії.		
14	Гіпно- та сугестопедичні технології навчання географії.		
15	Орфоепія в живій бесіді на географічну тематику.		
16	Емоційність мови у викладацькій майстерності.		
17	Особливості психології ораторської праці у викладанні географії.		
18	Монолог і діалог в педагогічному спілкуванні географів.		
19	Стиль спілкування у вузівській аудиторії.		
20	Презентація як засіб подання просторової географічної інформації.		
21	Доповнена реальність у викладанні географії.		
22	Віртуальна реальність у викладанні географії.		

* ІНДЗ – в цілому для навчальної дисципліни (10 балів).

2.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми	термін
Змістовий модуль №1		
1	Порівняльний аналіз німецької та французької моделі вищої освіти.	
2	Порівняльний аналіз англійської та американської моделі вищої освіти.	
3	Порівняльний аналіз традиційних типів навчання: догматичний, пояснювально-ілюстративний, проблемний.	
4	Особливості географічної освіти у зарубіжних країнах. Навчання географії у країнах Європи.	
5	Особливості географічної освіти у зарубіжних країнах. Навчання географії у США та Бразилії.	
6	Особливості географічної освіти у зарубіжних країнах. Структура географії у країнах Азії.	
7	Особливості географічної освіти у зарубіжних країнах. Структура географії у країнах Африки.	
8	Особливості географічної освіти у зарубіжних країнах. Навчання географії у Австралії.	
9	Принципи навчання: науковості, послідовності і системності, доступності, свідомості і активності, міцності, зв'язку теорії з практикою, індивідуального підходу, доповненості, наочності у навчанні, емоційності навчання, єдності наукового і навчального процесу, участі у науково-дослідній роботі, єдності теоретичної і практичної підготовки, урахування особистих можливостей.	
10	Принципи державної політики у сфері освіти.	
Змістовий модуль №2		
11	Модифікуючі інновації у викладанні географії	
13	«Кейс-метод» у викладанні фізикогеографічних дисциплін	
14	«Кейс-метод» у викладанні суспільногеографічних дисциплін	

15	«Сендвіч-навчання» у викладанні фізикогеографічних дисциплін	
16	«Сендвіч-навчання» у викладанні суспільногеографічних дисциплін	
17	Метод «портфоліо» у викладанні географії	
18	Пояснювальне та проблемне навчання географії.	
19	Співвідношення методів навчання у вищій школі з методами науки.	
20	Географічні інформаційні системи й технології.	

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Види та форми контролю

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких засобів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування (тестування). Форма підсумкового контролю (іспит) полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі усних відповідей на підсумковому модулі (або тестування) та результатів виконання певних видів робіт.

Методи контролю

Методами контролю є: усний контроль, письмовий, тестовий при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль за освоєння лекційного і самостійного опрацювання теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.
2. Контроль засвоєння знань та набуття вмінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом їх поточної перевірки.
3. Контроль виконання індивідуальних завдань здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів досліджень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконанні ІНДЗ та контроль модуль (іспит). Максимальну кількість балів, яку може отримати студент до іспиту у сумі становить 60 балів. 40 балів відводиться на контрольний модуль. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. У модулі №1 – 30 балів (15 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота, 5 балів – самостійна робота), модуль №2 - 30 балів (15 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота, 5 балів – самостійна робота). Загальна кількість балів набрана здобувачем вищої освіти в змістовному модулі виставляється в журналі обліку відвідування та успішності академічної групи і відомості, що здається у деканат.

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі іспиту з врахуванням балів (оцінок) отриманих за два модулі. Іспит проводиться в усній формі і передбачає відповіді на два питання теоретичного змісту і одне запитання практичного змісту (1 питання - 10 б.; 2 питання - 10 б., 3 питання – 20 б.) або тестування (40 тестів).

Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2								100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	40	100
4	8	5	13	4	9	2	2	2	9	2		

Політика курсу

Впродовж семестру для перевірки знань студента та контролю за самостійною роботою студента застосовують письмові роботи, письмові роботи з тем самостійної роботи, виконані і здані практичні роботи. Під час здачі практичних робіт здобувач вищої освіти повинен знати сутність понять, термінів та категорій, вміти виконувати конкретне практичне завдання та знати будову приладів..

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: [Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWerz6_eTUFUBGv4o/view) https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWerz6_eTUFUBGv4o/view, [Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSGadrPI/view) [https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSGadrPI /view](https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSGadrPI/view) та Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		

60-69	D	задовільно	
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Рекомендована література
Базова (основна)**

1. Исаченко А. Г. Теория и методология географической науки: Учеб. для студ. вузов. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – 400 с.
2. Проблемне навчання географії / Корнєєв В.П., Корнєєва О.В., Круглик Л.І., Топузов О.М. За заг. ред. проф. В.П. Корнєєва – Х.: Видавничка група «Основа». – 96 с.
3. Корнєєв В. П. Технології в навчанні географії: Посібник. – Х.: Основа, 2004.- 111 с.
4. Всесвітня хартія географічної освіти//Український географічний журнал – 1999., № 3.
5. Щипович Є.І. Методика викладання географії – К., Вища школа, 1982.
6. П. Г. Шищенко, Я. Б. Олійник, О. Ю. Дмитрук Концепція стандарту вищої базової географічної освіти – К. «Тандем» - 2000.
7. Ф. Н. Мильков Университетский учебник по географии: Каким ему быть? - Вестник Моск. ун-та, сер. 5, География, 1988., № 2.
8. Новые взгляды на географическое образование: Пособие ЮНЕСКО. – М., 1986.
9. О. Ю. Дмитрук Основи навчальних географічних інформаційних систем. Навчальний посібник – К., 1997.
10. П.Г. Шищенко Проблеми географічної освіти в Україні // Український географічний журнал – К., 1993., № 1.
11. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
12. Ігри для дорослих . Інтерактивні методи навчання/Упоряд. Л. Галіцина – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. - 128 с.
13. Освітні технології: Навч.- метод. посібник / За ред. О. М. Пехоти – К.: А.С.К., 2004. – 256 с.
14. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. – Ростов н/Д.: Феникс, 2002. – 544 с.
15. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник. – К.: ВВП «Компас», 1997. – 64 с.
16. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології: Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 616 с.

17. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2004. – 207 с.
18. Ясулайтіс В. А. Дистанційне навчання: метод рекомендації. – К.: МАУП, 2005. – 72 с.
19. Кобернік С. Г. та ін. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.
20. Закон України «Про вищу освіту» - режим доступу [http://zakon 3/rada.gov.ua/laws/show/1556-18/](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/)
21. проект Закону України «Про освіту» - сайт Верховної ради України.
22. Колективний договір Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.- www.chnu.edu.cv.ua
23. Статут Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича - www.chnu.edu.cv.ua
24. Барабоха П.Л. Програма системного застосування проблемно-символічних сигналів (ПСС) в преподаванні географії: учеб.- метод.пособ./ Барабоха П.Л. – К. Реформа, 1998. – 27 с.
25. Географія України: Методичні та програмні матеріали з нормативних курсів і спецкурсів / За ред. Я.І. Жупанського і К.Й. Кілінської. - Чернівці: Рута, 1997. – 130 с.
26. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа)// Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – Січень 2002.- №2.- 23.
27. Концепція змісту географічної освіти в ЗОШ України// Географія та основи економіки в школі, 2001. - №№ 3,4,5.
28. Олійник Я.Б. Навчально-методичний комплекс з виконання курсових та кваліфікаційних робіт / Я.Б. Олійник, В.М. Самойленко, В.Н. Хільчевський. – К.: Ніка- Центр,2001. – 60 с.
29. Освітні технології: навч.-метод.посібник/ За загред. О.М. Пехоти. – К.: А.Р.К., 2001. – 256 с.
30. Помету О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Помету. – К., 2007 – 144 с.
31. Самойленко В.М. Навчально- методичний комплекс з математично- модельного та геоінформаційного забезпечення підготовки географів / В.М. Самойленко. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 84 с.
32. Самойленко В.М. Статистичні та стохастичні математичні методи в географії: електронний підручник / В.М. Самойленко, О.М. Топузов. – К.: Ніка- Центр, 2011 – СД, ISBN 978 – 966 -252-580-6.
33. Самойленко В.М. Створення та застосування тестів у навчанні географії / В.М. Самойленко , Л.П. Вішкнікіна // Педагогіка вищої та середньої школи. – Вип..32 – 2011. – с. 15-29.
34. Технології формування критичного мислення на уроці географії /Н.С. Колосова, Н.В. Вукіна, Н.П. Дементієва, В.М. Макаренко, О.О. Туманцова; упоряд. Н.С. Колосова. – Х.: Вид.група «Основа», 2008. – 126 с.
35. Топузов О.М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика: монографія/ О.М. Топузов. – К.: Фенікс, 2007. – 304 с.

36. Касіяник І.П., Мисько В.З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. – 214 с.
37. Корнєєв В.П. Форми навчання географії в школі: Посібник для вчителя. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2004. – 224 с.
38. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: [Навчально-методичний посібник] / Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Скуратович О.Я.; За редакцією С.Г. Коберніка. – Навч. книга, 2005. – 319 с.
39. Чубрей О.С. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу: монографія. Чернівці: Технодрук, 2020. - 376 с.
40. Богданова І.М. Технології в освіті: теоретико-методологічний аспект: монографія. Одеса: ТЕС, 1999. 146 с.
41. Гнєзділова К.М., Касярум С.О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи: навч. посіб. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. А., 2011. 124 с.
42. Гришина Т.В. Освітня технологія як об'єкт методичної роботи. Харків: Основа, 2003. 94 с.
43. Зайчук В.О. Сучасні педагогічні технології: дидактично-інформаційний аспект. Т. 1. Луцьк: Твердиня, 2009. 288 с.
44. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов: Введение в психометрическое проектирование: пер. с англ. Киев: ПАН Лтд., 1994. 288 с.
45. Криловець М.Г. Фахова та методична підготовка майбутніх учителів географії: теорія і практика: [монографія]. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 301 с.
46. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: учеб. [для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений] / [С. А. Смирнов [и др.]; под ред. С. А. Смирнова. 4-е изд., испр. Москва: Академия, 2001. 256 с.
47. Пехота О.М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2004. 256 с.
48. Пехота О.М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. Київ: А.С.К., 2003. 240 с.
49. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навч. посібник/ О.О. Біляковська, І.Я. Мицишин, С. Б. Цюра. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 360 с.

Допоміжна

1. М.М. Книш, О.І. Мамчур, І.В. Ванда, Л.І. Котик Суспільно-географічні навчальні посібники для вищої освіти: релевантність вимогам сучасності//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер. (м.Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., С.320-322.

2. О.В. Бриславська Професійний потенціал вчителя географії: здатність до інновацій//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар.

наук.- практ. конфер.(м.Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., с. 325-329.

3. К.І. Ковальова Оновлені навчальні програми з географії та проблеми шкільної географічної освіти//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер.(м.Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., с. 327-329.

4. Ю.Ю. Пологовська формування профорієнтаційної компетентності у майбутніх вчителів географії методом ситуативного аналізу//Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.- практ. конфер.(м.Київ 30-31 березня 2018 р.// гол. ред. колегії: Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., С. 194-197.

5. Л.Г. Руденко Процес реформ в Україні та можлива участь у них географів// Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення: матеріали 12 Міжнародної науково-практичної конференції, м.Херсон, 5-6 жовтня 2017 р/ За загальною редакцією І.Пилипенка, Д.Мальчикової – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017 – 304 с., С 220-224.

6. В.І. Остроух Електронні картографічні посібники як форма реалізації інноваційних технологій в освітньому процесі // Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – досягнення та перспективи (GTSM): Матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. (м.Київ, 30-31 березня 2018 р.)/ гол. ред. колегії Я.Б. Олійник – К.: Прінт-Сервіс, 2018 – 361 с., С. 311-314.

7. Шляхи підвищення ефективності уроку географії / Упорядник О.Я. Скуратович. - К.:Рад.шк.,1991. – 96 с.

8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-метод. Посібник / За редакцією О.І. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с.

9. Ковальова Г.Е. Методика формирования и развития природоведческих понятий в четвертом классе. – Л. : ЛГПЦ им. Герцена, 1985. – 143.

10. Варакута О.М. Формування географічних понять //Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 6.-С.28-31.

11. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Нар. образование, 1998. – 238 с.

12. Антонова О.Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. *Сучасні технології в освіті*. Київ, 2015. Ч. 1, вип. 2. С. 8–15.

13. Барна О.В. Технологія змішаного навчання в курсі методики навчання інформатики. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016. Вип. 2. С. 24–37.

14. Беляева С.Б. Суть і зміст технологічної підготовки вчителя. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 34. С. 61–68.

15. Варга Л.І. Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти». Рівне, 2017. 298 с.

16. Дзюба Л.А. Психологічні чинники впровадження сучасних освітніх технологій у вищому навчальному закладі: дис. канд. психол. наук: 19.00.07. Луганськ, 2003. 224 с.
17. Дяченко А. Теоретичний аналіз поняття «технологічна компетентність педагога». *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8(2). С. 53–59.
18. Захарчин Р.М. Проблеми і перспективи розвитку вищої освіти на інноваційній основі. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 13-15
19. Куземко Л.В. Зміст, форми і методи формування технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2. С. 159–169.
20. Левина М.М. Основы технологии профессионального педагогического образования. Минск, 1998. 344 с.
21. Покась Л., Браславська О. Інноваційна педагогічна технологія як засіб формування методичної компетентності для роботи майбутнього вчителя географії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. Вип. 11. С. 66–73.
22. Семенчук Ю.О. Психологічні аспекти організації інтерактивного навчання студентів економічних спеціальностей. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2006. № 7. С. 105–111.
23. Сисоєва С.О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. пр. Київ. ун-ту ім. Б. Грінченка. 2006. Вип. 2. С. 127–131.